

Orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių nustatymo ir skelbimo tvarka

Orientaciniams euro ir užsienio valiutų santykiams (dar vadinamiems ECB orientaciniais kursais), Europos Centriniam Bankui, veikiančiam kaip administratorius, ir kitiems dalyviams, veikiantiems kaip orientacinių kursų skaičiavimo tarpininkai, 2013 m. liepos mėn. IOSCO finansinių lyginamųjų rodiklių principai nėra taikomi.

Todėl dalyviai šią neprivalomą tvarką, skirtą orientaciniams euro ir užsienio valiutų santykiams, parengė laikydamiesi nuomonės, kad skaidrus valdymas ir skaidri orientacinių kursų nustatymo metodika sudaro viešąjį interesą ir sustiprina orientacinių kursų patikimumą.

Kalbant apie orientacinius euro ir užsienio valiutų santykius, terminas „orientacinis kursas“ reiškia valiutos keitimo kursą, kuris nei tiesiogiai, nei netiesiogiai (kaip lyginamasis kursas) nėra skirtas taikyti rinkos operacijose. Šių orientacinių kursų paskirtis tik informacinė.

1 Orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių valdymas

Europos centrinių bankų sistemos Rinkos operacijų komitetas yra atsakingas už orientaciniams euro ir užsienio valiutų santykiams skirtų gairių nustatymą ir siekia, kad būtų nustatyta patikima metodika, užtikrintas tinkamas skaidrumo lygis ir pašalinti interesų konfliktai. Be kitų funkcijų, komitetas:

- periodiškai peržiūri orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių apibrėžtį, apimtį, paskirtį, sąlygas, taip pat numatomą, tikėtiną ar žinomą orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių naudojimą;
- periodiškai peržiūri ECB taikomą orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių nustatymo metodiką (toliau – metodiką);
- sprendžia, ar siūlomi metodikos pakeitimai yra reikšmingi, taip pat įvertina, ar taikant šią metodiką toliau bus tinkamai vertinamos rinkos sąlygos ir stebimi pokyčiai;
- prižiūri, kaip ECB laikosi šios metodikos, peržiūri išimtis bei šių išimčių taikymo pagrindus;
- prižiūri orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių skelbimą, taip pat peržiūri išimtis ir jų taikymo pagrindus;

- peržiūri ir tvirtina orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių pašalinimo iš skelbiamų orientacinių kursų sąrašo arba įtraukimo į sąrašą, taip pat apsiikeitimo informacija su suinteresuotaisiais subjektais dėl tokių orientacinių kursų pašalinimo ar įtraukimo, tvarką.

2 Orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių nustatymo metodika

Orientacinius euro ir užsienio valiutų santykius ECB nustato kiekvieną dieną 14.15 val. Vidurio Europos laiku (CET) per telekonferenciją, kurioje dalyvauja administratorius ir skaičiavimo tarpininkai. Apie 16.00 val. CET ECB šiuos orientacinius kursus paskelbia savo interneto svetainėje ir per atrinktas naujienų tarnybas.

Paprastai kiekviena valiutų pora, kuriai nustatomas orientacinis santykis, turi aktyvią rinką. Tačiau rinkos likvidumas gali labai skirtis priklausomai nuo valiutos (nuo labai likvidžių pagrindinių valiutų iki gana nelikvidžių egzotiškų valiutų), taip pat nuo paros laiko. Rinkos likvidumas vertinamas pagal apyvartą neatidėliotinių sandorių rinkoje. Pastarąją įvertina Tarptautinių atsiskaitymų bankas (TAB) kas trejus metus rengiamoje apklausoje ir kitose panašios aprėpties statistinėse ataskaitose.

2.1 Duomenų šaltiniai

ECB periodiškai peržiūri specialių duomenų, naudojamų nustatant ir tvirtinant orientacinius euro ir užsienio valiutų santykius, tinkamumą. Be kitų dalykų, šia peržiūra siekiama, kad i) orientaciniai euro ir užsienio valiutų santykiai būtų pagrįsti patikimais ir matomais rinkos duomenimis, parodančiais ekonominę tikrovę tam tikroje rinkoje ir kad ii) orientaciniai euro ir užsienio valiutų santykiai patikimai atspindėtų užsienio valiutų rinką.

Nustatant orientacinius euro ir užsienio valiutų santykius pasiūlymų rinkimas nėra vykdomas nei iš rinkos dalyvių grupės, nei apklausos būdu. ECB naudoja atitinkamoje rinkoje vykdomų valiutos pirkėjų ir pardavėjų sandorių duomenis, jei tik juos galima gauti ir jei jie rodo pakankamą likvidumą. Mažesnio likvidumo rinkoje orientaciniai euro ir užsienio valiutų santykiai gali būti grindžiami (daugiausia arba vien tik) valiutos pirkimo ir pardavimo kainomis arba ankstesniais sandoriais. Likvidumo lygis nustatomas ekspertiniu vertinimu.

2.2 Duomenų patvirtinimas

Siekiant nustatyti tokius orientacinių euro ir užsienio valiutų santykius, kurie teisingai rodytų konkrečiu metu vyraujančias rinkos sąlygas, visi orientaciniai santykiai yra kelis kartus tikrinami dėl nuokrypių. Nuokrypius ECB tikrina tuo metu, kai duomenys gaunami. Jam padeda skaičiavimų tarpininkai. Po patikrinimų kai kurie duomenys gali būti pašalinti iš orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių skaičiavimų.

Valiutoms būdingus sisteminius leistinus nuokrypius kasmet peržiūri Rinkos operacijų komitetas. Remdamasis tokių peržiūrų rezultatais, komitetas gali nuspręsti šiek tiek pakeisti orientacinių kursų nustatymo procesą, kad jie geriau atitiktų rinkos sąlygas.

Duomenų šaltinių teikiamos informacijos suderinamumas: dalyviai turėtų tikrinti, ar iš skirtingų duomenų šaltinių gauti duomenys neprieštarauja vieni kitiems.

Atitiktis vyraujančioms rinkos sąlygoms: dalyviai turėtų tikrinti, ar valiutos kursas, kuris buvo pateiktas orientaciniams kursams apskaičiuoti, patenka į suderinimo metu buvusių valiutos pirkimo ir pardavimo kainų intervalą. Jie taip pat turėtų tikrinti, ar duomenys teikiami pakankamai dažnai, kad būtų galima įvertinti rinkoje vyraujančią valiutos kursą. Jei atitinkama valiutų pora paskutinį kartą kotiruota prieš daugiau nei 30 sekundžių, nebus laikoma, kad valiuta prekiaujama aktyviai, išskyrus atvejus, kai valiutos kurso svyravimas yra nedidelis.

Tiesiogiai nustatytų valiutos kursų ir valiutos kursų, apskaičiuotų kaip tarpinė valiutą naudojant JAV dolerį, suderinamumas: kai tam tikra valiuta aktyviau prekiaujama JAV dolerio atžvilgiu, reikėtų tarpusavyje palyginti jos tiesioginį kursą euro atžvilgiu ir jos netiesioginį kursą, apskaičiuotą naudojant JAV dolerį. Jei nustatytas skirtumas yra didelis, turėtų būti taikomas netiesioginis – naudojant JAV dolerį – apskaičiuotas kursas. Tai būtų pagrindinis scenarijus, taikytinas tuomet, kai valiutomis prekiaujama rinkos valandomis, nesutampančiomis su suderinimo laiku.

Kiekviename etape turėtų būti taikomas keturių akių principas. Tai reiškia, kad nustatant orientacinius euro ir užsienio valiutų santykius turi dalyvauti keletas centrinių bankų. Kai darbuotojas (-ai) nustato neatitikimų, jis (jie) turi pateikti trumpą paaiškinimą ir pasiūlyti alternatyvų kursą.

2.3 Ekspertinis vertinimas

ECB pats sprendžia, kokius duomenis naudoti nustatant orientacinius euro ir užsienio valiutų santykius. Nustatant orientacinius kursus atliekamas duomenų patvirtinimas, pavyzdžiui, ECB darbuotojai ir skaičiavimo tarpininkai tikrina duomenis ir siūlomus orientacinius euro ir užsienio valiutų santykius pagal tam tikrą iš anksto nustatytą leistinių nuokrypių tikrinimo tvarką. Tikrinant nuokrypius, sprendimai dėl duomenų įtraukimo arba atmetimo gali būti priimami savo nuožiūra. Kadangi ECB turi patirties interpretuojant rinkos duomenis, ECB darbuotojai remsis savo žiniomis ir patirtimi, kad prireikus užtikrintų orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių kokybę ir patikimumą. ECB darbuotojai savo pačių vertinimu gali dažniau remtis visų pirma aktyvių, tačiau mažo likvidumo rinkų, kuriose gali ne visuomet būti sandorių duomenų, atžvilgiu. ECB turi vidines gaires ir kokybės kontrolės procedūras, kuriomis reglamentuojamas toks darbuotojų savarankiškumas priimant sprendimus ir kuriomis siekiama, kad procesas būtų nuoseklus ir gerai prižiūrimas. Darbuotojai dalyvauja mokymuose, kuriuose aiškinama, kaip šių gairių ir procedūrų laikytis.

2.4 Aprėptis

ECB skelbia orientacinius euro ir visų euro zonai nepriklausančių Europos Sąjungos valstybių narių oficialių valiutų santykius. Be to, yra nustatomi ir skelbiami orientaciniai euro ir neatidėliotinių valiutų sandorių rinkoje likvidžiausių užsienio valiutų santykiai. Pasikonsultavęs su Rinkos operacijų komitetu, ECB gali įtraukti į sąrašą bet kurią kitą pasaulio valiutą.

2.5 Nustatymo metodas ir duomenų šaltiniai

Orientaciniai euro ir 31 užsienio valiutos (USD, JPY, AUD, NZD, ZAR, PLN, CZK, RON, BGN, TRY, HUF, RUB, HRK, ILS, CAD, BRL, KRW, IDR, PHP, SGD, HKD, CNY, MYR, THB, INR, NOK, DKK, SEK, CHF, GBP ir MXN) santykiai nustatomi ir tvirtinami remiantis sandorių nurodymais (įpareigojančiomis kotiruotėmis) ir, kai įmanoma, sandorių kursais pagrindinėse užsienio valiutų prekybos platformose. Jei reikia patvirtinti ar užtikrinti, kad tam tikri orientaciniai kursai yra teisingi, gali būti naudojami ir kiti duomenų šaltiniai. Pirmiausia siekiama orientacinius euro ir užsienio valiutų santykius nustatyti remiantis tiesiogiai euro atžvilgiu prekiaujamų valiutų kursais. Jei tai neįmanoma, orientaciniai kursai nustatomi naudojant šių valiutų prekybos kursus kitos pagrindinės likvidžios valiutos atžvilgiu arba sandorių nurodymų (įpareigojančių kotiruočių) kursus euro arba kitų pagrindinių likvidžių valiutų atžvilgiu. Jei valiutos santykis kitos pagrindinės likvidžios valiutos atžvilgiu yra vienintelis turimas duomenų šaltinis, netiesiogiai apskaičiuojant valiutos kursą euro atžvilgiu bus naudojamas orientacinis euro ir tos pagrindinės likvidžios valiutos kursas.

Gauti ir nustatyti rinkos duomenys kelis kartus tikrinami dėl nuokrypių kiekvienos konkrečios valiutos atžvilgiu. Tokiais tikrinimais nustatomos kraštutinės vertės. Kraštutinių verčių duomenis tikrina ECB darbuotojai. Jie stengiasi patvirtinti šių duomenų teisingumą remdamiesi kitais informacijos šaltiniais arba savo nuožiūra rinkos lygiui nustatyti.

Kai orientaciniai euro ir užsienio valiutų santykiai nustatomi remiantis kotiruojamomis kainomis, imamas stebimų pirkimo ir pardavimo kainų aritmetinis vidurkis.

2.6 Orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių skelbimas per valstybines šventes

Orientaciniai euro ir užsienio valiutų santykiai paprastai nustatomi ir skelbiami kiekvieną sistemos TARGET2 veikimo dieną.

3 Orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių nustatymo metodikos pakeitimas

Metodiką periodiškai peržiūri Rinkos operacijų komitetas. Metodikos keitimo tvarka:

1. Metodikos pakeitimus gali siūlyti bet kuris Rinkos operacijų komiteto narys.
2. ECB darbuotojai nuolat stebi valiutų rinkas, renka informaciją apie orientaciniais euro ir užsienio valiutų santykiais suinteresuotų subjektų nuomones, vertina būtinybę koreguoti metodiką ir, jei tikslinga, siekia gauti daugiau informacijos dar iki pateikiant tvirtinti pakeitimus Rinkos operacijų komitetui.
3. Rinkos operacijų komitetas išnagrinėja visus pasiūlytus metodikos pakeitimus ir, atsižvelgdamas į ECB darbuotojų vertinimus, priima sprendimą.
4. Rinkos operacijų komitetas, įvertinęs ir nusprendęs, kad turi būti padarytas reikšmingas pakeitimas, pateikia tokį pakeitimą svarstyti ECB vykdomajai valdybai.
5. ECB viešai skelbia apie bet kokius numatomus reikšmingus metodikos pakeitimus, taip pat tokių pakeitimų priežastis ir, jei reikia, pakeitimus pagrindžiančius dokumentus. ECB savo interneto svetainėje taip pat skelbia atnaujintas metodikos versijas.

4 Orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių skelbimo nutraukimas

Tam tikromis aplinkybėmis gali prireikti nustoti skelbti orientacinį euro ir tam tikros užsienio valiutos santykį. Taip gali nutikti dėl išorinių, nuo ECB nepriklausančių veiksnių, pavyzdžiui, pasikeitus rinkos struktūrai ar pablogėjus gaunamų duomenų kokybei. Kai tikslinga, atsižvelgiant į laiko apribojimus, bet koks galimas nutraukimas aptariamas Rinkos operacijų komitete ir tvirtinamas ECB. ECB nagrinėja, ar yra kokia nors patikima alternatyva tinkamai įvertinti rinkos sąlygas. Jei nustatoma, kad patikima alternatyva yra, ECB įvertina, ar įmanoma ją įgyvendinti. Jei orientacinio euro ir užsienio valiutos santykio skelbimo nutraukimas neišvengiamas, ECB apie tai atitinkamai informuoja visuomenę.

Orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių nustatymo ir skelbimo nutraukimo tvarka:

1. Išnagrinėjamos aplinkybės ir įvertinama, ar yra kokia nors įgyvendinama alternatyva konkrečiau orientacinio euro ir užsienio valiutos santykio skelbimo nutraukimui.
2. Jei tikslinga, konsultuojamasi su pagrindiniais suinteresuotaisiais subjektais ir apsvaustoma bet kokia jų pateikta informacija, galinti padėti priimti tinkamą sprendimą.
3. Jei tikslinga, apie konkrečiau orientacinio euro ir užsienio valiutos santykio nustatymo ir skelbimo nutraukimą paskelbiama viešai.
4. Orientacinis euro ir užsienio valiutos santykis nebeskelbiamas.

Net ir tokiu atveju ECB ir toliau stebi rinką ir periodiškai tikrina, ar jau yra duomenų, iš kurių savo nuožiūra galėtų nuspręsti vėl pradėti skelbti šį orientacinį euro kursą.

ECB gali tekti nedelsiant nutraukti konkretaus orientacinio euro ir užsienio valiutos santykio nustatymą ir skelbimą, kad būtų užtikrintas orientacinių kursų patikimumas ir tikslumas. Tokiu atveju ECB priima sprendimą nutraukti konkretaus orientacinio euro ir užsienio valiutos santykio nustatymą ir skelbimą, o jį vėliau peržiūri Rinkos operacijų komitetas.

ECB mano, kad visose sutartyse, kuriose nurodytas orientacinis euro ir užsienio valiutos santykis, reikėtų įtraukti specialias nuostatas dėl veiksmų nenumatytais atvejais, kai nurodytas valiutos kursas iš esmės pasikeičia arba nutraukiamas jo nustatymas ir skelbimas.

5 Visuomenės užklausų nagrinėjimo procedūra

ECB siekia užtikrinti, kad skelbiami valiutų kursai rodytų rinkos sąlygas 14.15 val. CET.

Visuomenės užklausos – tai bet kokio subjekto pareikštas nepasitenkinimas paskelbtais orientaciniais euro ir užsienio valiutų santykiais arba tuo, kad tam tikri santykiai nėra paskelbti, taip pat prašymai patikrinti ar patvirtinti, kad paskelbtas valiutos kursas yra tikslus. ECB rimtai vertina visuomenės užklausas ir yra pasiryžęs tinkamai ir nuosekliai į jas reaguoti. Bet koks ECB sprendimas ištirti visuomenės užklausas arba tokio tyrimo rezultatas jokių būdu nereiškia, kad ECB laikosi tam tikros pozicijos dėl paskelbtų valiutų kursų tikslumo.

Prašymai įtraukti naują valiutos kursą į orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių sąrašą arba vėl į sąrašą įtraukti jau nebeskelbiamus valiutos kursus nėra laikomi visuomenės užklausomis, todėl bus atmetami be tolesnio tyrimo.

Pirmiau minėtas visuomenės užklausas gali vertinti Rinkos operacijų komitetas. Ši teisė gali būti suteikta Rinkos operacijų komiteto pirmininkui, o jis šią teisę gali savo nuožiūra perduoti kitiems ECB darbuotojams.

Iškilus bet kokiems klausimams, ECB, jei mano esant reikalinga, bendradarbiauja su atitinkamais nacionaliniais centriniais bankais. Jei visuomenės užklausų gauna kiti dalyviai, jos turi būti nedelsiant persiųstos ECB.

ECB užregistruoja visas gautas visuomenės užklausas, įskaitant užklausas, kurias jam perdavė kiti dalyviai, ir saugo įrašus apie tai ne trumpiau kaip penkerius metus.

6 Pakartotinis orientacinių euro ir užsienio valiutų santykių paskelbimas

Tam tikrais atvejais, jau paskelbus tam tikrą orientacinį euro ir užsienio valiutos santykį, ECB gali tekti jį pataisyti ir (arba) paskelbti iš naujo.

ECB sprendimą svarstyti, ar tam tikras valiutos kursas turi būti pataisytas arba iš naujo paskelbtas, iš esmės lemtų i) ECB vidaus procesas arba ii) visuomenės užklausų nagrinėjimo procedūra.

Ar tam tikras orientacinis euro ir užsienio valiutos santykis bus pakartotinai skelbiamas, sprendžiama tokia tvarka:

- ECB darbuotojai tikrina ir nagrinėja, ar per visuomenės užklausų nagrinėjimo procedūrą ar kitokiu būdu pasiūlytas pakeitimas ar pakartotinis paskelbimas yra iš tiesų tinkamas.
- ECB Rinkos operacijų generalinis direktorius savo nuožiūra priima sprendimą, ar pakeitimas arba pakartotinis paskelbimas tomis aplinkybėmis yra tinkamas. Jei taip, Rinkos operacijų komitetas peržiūri tokį sprendimą dėl pakeitimo arba pakartotinio paskelbimo po jo įgyvendinimo.
- ECB gali tekti nedelsiant pataisyti arba iš naujo paskelbti tam tikrą orientacinį euro ir užsienio valiutos santykį. Sprendimą šiuo klausimu priima ECB. Vėliau tokius sprendimus peržiūri Rinkos operacijų komitetas.
- Kai tikslinga, ECB viešai skelbia, kad nustatant orientacinį euro ir užsienio valiutos santykį gali būti įsivėlusį klaida ir todėl vyksta tyrimas. Tačiau, jei klaidą pavyksta nustatyti greitai, apie tai skelbti gali būti netikslinga.
- Tokiu atveju, jei manoma esant reikalinga, atitinkamas valiutos kursas skelbiamas iš naujo, o visuomenė informuojama apie pakartotinį paskelbimą ir pateikiamas trumpas paaiškinimas šiuo klausimu.

Bet kokių atveju ECB orientacinio euro ir užsienio valiutos santykio netaisys ar iš naujo neskelbs kitą darbo dieną po jo paskelbimo. Darbo diena apibrėžiama kaip diena, kai veikia sistema TARGET2.

Su orientacinio euro ir užsienio valiutos santykio pakeitimu ar pakartotiniu paskelbimu susiję įrašai saugomi ne trumpiau kaip penkerius metus.